

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ปัจจุบันผู้บริโภคมีความห่วงใยต่อสุขภาพมากขึ้นจะให้ความสำคัญกับการเลือกซื้อสินค้าเกษตร ที่มีความปลอดภัยและได้มาตรฐาน ในขณะที่เดียวกันการค้าสินค้าเกษตรระหว่างประเทศมีมาตรการด้านสุขอนามัย และสุขอนามัยพืช (SPS) ถูกนำมาใช้เป็นข้อกีดกันทางการค้าสินค้าเกษตร สำหรับการค้าระหว่างประเทศเมื่อมีการเปิดเขตเสรีทางการค้า (FTA) ภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO) นอกจากนี้ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ในปี 2558 ทำให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้าเกษตรอย่างเสรีมากขึ้น ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการผลิตและการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศอาเซียนด้วยกัน เพราะมาตรการด้านสุขอนามัย และสุขอนามัยพืชและความปลอดภัยด้านอาหารจะถูกนำมาเป็นเงื่อนไขในทางการค้ามากขึ้น และในปี 2555 รัฐบาลได้ประกาศนโยบายครัวไทยสู่ครัวโลก สินค้าเกษตรและอาหารต้องมีความปลอดภัยและได้มาตรฐาน จึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรด้านพืชให้เทียบเท่ามาตรฐานสากลเป็นที่ยอมรับและสนับสนุนการผลิตของเกษตรกรเข้าสู่ระบบการรับรองมาตรฐานฟาร์มมากขึ้นซึ่งเป็นการผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP พืช) (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2555)

ประเทศไทยในฐานะเป็นผู้ผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญแหล่งหนึ่งของโลก ที่ผลิตอาหารเลี้ยงประชากรภายในประเทศแล้วยังเป็นผู้ส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารในอันดับที่ 5 ของโลกด้วย ปัจจุบันตลาดและผู้บริโภคมีแนวโน้มการบริโภคสินค้าเกษตรที่มีความปลอดภัยเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะพืชผัก แต่เกษตรกรมีการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตที่มากเกินไปจนมีความจำเป็น มีการใช้อย่างไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขอนามัยของเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภค ผลผลิตพืชผักปลอดภัยในตลาดมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภคซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจากเกษตรกรขาดแรงจูงใจและทัศนคติที่ดีในการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย เกษตรกรบางส่วนมีความต้องการที่จะผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัย แต่เกษตรกรยังขาดความรู้และทักษะในการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย รวมทั้งขาดความเชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิต ผู้ค้า และผู้บริโภค ทำให้ตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยในประเทศไทยมีจำกัด จึงจำเป็นต้องพัฒนาเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ในด้านการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย โดยเน้นการผลิตพืชผักที่ปลอดภัยจากสารพิษ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนใน

ระบบการผลิตแต่ที่ผ่านมามีผลผลิตสินค้าเกษตรและอาหาร โดยเฉพาะสินค้าเกษตรด้านพืชยังไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค มีสารเคมีตกค้าง มีศัตรูพืชและจุลินทรีย์ปนเปื้อน คุณภาพความปลอดภัยของผลผลิตยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากลและประเทศผู้นำเข้า เกษตรกรในฐานะผู้ผลิตยังขาดความรู้ในเรื่องของระบบนิเวศ โรค-แมลงศัตรูพืช ยังมีการใช้สารเคมีในการควบคุมโรค-แมลงศัตรูพืชเป็นสำคัญ ทักษะและความชำนาญในการผลิตที่มีการควบคุมและต้องปฏิบัติตามมาตรฐานระบบการผลิต จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาเกษตรกรให้สามารถผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย โดยส่งเสริมให้เกษตรกรลด ละ เลิกการใช้สารเคมี และมีการผลิตพืชตามระบบการจัดการคุณภาพหลักปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP)

ปัจจุบันผู้บริโภคมีความต้องการอาหารที่ปลอดภัย มีคุณภาพตามมาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหาร เป็นความต้องการของประชาชนในแต่ละประเทศซึ่งทุกประเทศได้กำหนดมาตรฐานและกฎระเบียบต่างๆที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของอาหาร เพื่อปกป้องชีวิตและสุขภาพของผู้บริโภค โดยอ้างอิงจากมาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพื่อควบคุมสินค้าเกษตรและอาหารให้ปลอดภัย ที่เกิดจากปัญหาของสารปนเปื้อน สารตกค้างของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชชนิดต่างๆ จุลินทรีย์ที่เป็นอันตราย และศัตรูพืช เช่น เชื้อโรคประเภทต่างๆ ทั้งเชื้อรา แบคทีเรีย ไวรัส ซึ่งอาจติดมาตั้งแต่กระบวนการปลูกจนถึงการเก็บรักษา กระบวนการผลิตเพื่อการแปรรูปต่างๆ และการขนส่ง ตลอดจนพัฒนาสินค้าให้สามารถให้แข่งขันในตลาดโลกได้ ดังนั้น ผู้ผลิตสินค้าจำเป็นต้องรับผิดชอบต่อคุณภาพและความปลอดภัยของผลผลิตของตนเอง เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งภายในและต่างประเทศ

สำหรับจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมเกษตรกรเข้าสู่ระบบการรับรองมาตรฐาน GAP พืช จากผลการดำเนินงานโครงการของจังหวัดที่ผ่านมา พบว่ามีปัญหาหลายประการได้แก่ การคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ มีเกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมโครงการค่อนข้างน้อย ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากการประชาสัมพันธ์น้อยและข่าวสารกระจายไม่ทั่วถึง เกษตรกรไม่ให้ความสำคัญกับโครงการ เกษตรกรบางส่วนมีพื้นที่ทำการเกษตรน้อย เพราะเป็นเกษตรกรรายย่อย และมีการเช่าพื้นที่ทำการเกษตร ไม่มีปัจจัยการผลิตสนับสนุน ตลาดรับซื้อไม่ต้องการใบ Q เนื่องจากราคาผลผลิตไม่แตกต่างกัน ผู้ผลิต และผู้บริโภคยังมีความรู้ความเข้าใจไม่เพียงพอ และมีเกษตรกรส่วนใหญ่เข้าร่วมโครงการแล้ว ไม่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในปีถัดไป และมีเกษตรกรที่ผ่านการอบรมแล้ว บางส่วนไม่นำความรู้ที่ได้นำไปปฏิบัติ ผลที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการอาจไม่เป็นไปตามความคาดหวังของเกษตรกร คือ เมื่อผลิตสินค้าที่ปลอดภัยและได้มาตรฐานตามที่กำหนดแล้ว ควรจำหน่ายได้ราคาที่ดีกว่าที่เคยปฏิบัติมาก่อน และต้องมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2549)

จากเหตุผล และสภาพปัญหาดังกล่าวจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐานของเกษตรกร ในจังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งด้านลักษณะสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม ความคิดเห็นของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งจะมีผลต่อนโยบายความปลอดภัยด้านอาหารของประเทศ และผู้มีส่วนได้เสียทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค และผู้ส่งออก ต้องได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน ดังนั้น จึงเห็นควรทำการศึกษาความคิดเห็นต่อโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐานของเกษตรกร ปีงบประมาณ 2555 เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนและปรับปรุงโครงการในปีต่อไป ให้มีความเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

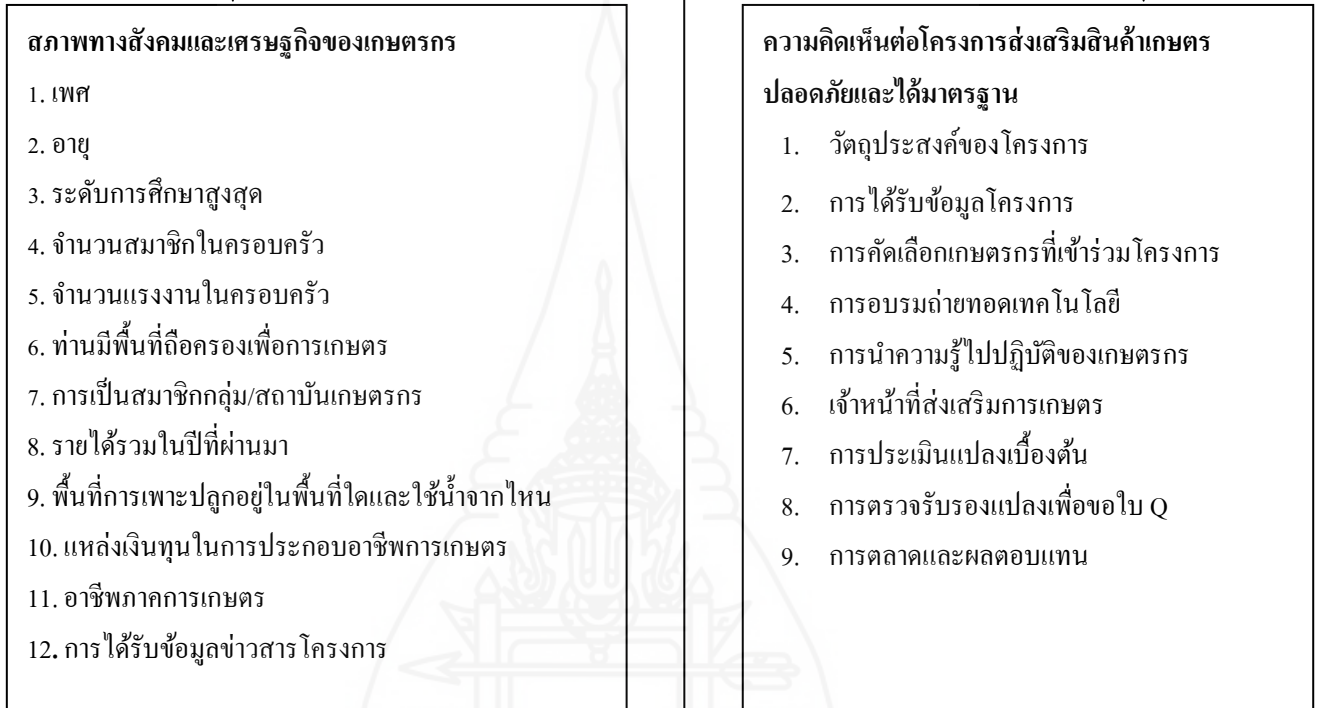
- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการของเกษตรกร ที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐาน ปี 2555 จังหวัดบุรีรัมย์
- 2.2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐานของเกษตรกร ปี 2555 จังหวัดบุรีรัมย์
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐาน ปี 2555 จังหวัดบุรีรัมย์

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

3.1 แนวคิดในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดปัญหาในการวิจัยและได้กำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกันโดยใช้แนวคิดจากการตรวจเอกสาร เป็นแนวทางในการพิจารณาเพื่อศึกษากรอบแนวคิดของการศึกษาเรื่องความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องต่อโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐานของเกษตรกร ปี 2555 ดังปรากฏตามแผนภูมิ (ภาพที่ 1)

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐาน ปี 2555

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐาน ปี 2555

ภาพที่ 1.1 แนวคิดในการศึกษา

4. ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้ได้กำหนดตัวแปรและขอบเขตการศึกษาดังนี้

4.1 ขอบเขตเชิงเนื้อหา

เป็นการศึกษาความคิดเห็นต่างๆที่เกี่ยวข้องที่มีผลต่อโครงการของเกษตรกร ได้แก่ วัตถุประสงค์ของโครงการ การได้รับข้อมูลโครงการ การคัดเลือกเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ การอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยี การนำความรู้ไปปฏิบัติของเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

การประเมินแปลงเบื้องต้น การตรวจรับรองแปลงเพื่อขอใบรับรอง GAP (ใบ Q) และการตลาด และผลตอบแทน

4.2 ขอบเขตเชิงเวลา

ดำเนินการศึกษาเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐาน ปี 2555 พื้นที่ในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นเกษตรกรที่ปลูกพืชผักและไม้ผล

5. นิยามศัพท์

5.1 “การผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐาน GAP” ย่อมาจากคำว่า “Good Agricultural Practice” ซึ่งแปลว่า “เกษตรดีที่เหมาะสม” เป็นระบบที่สร้างผลผลิตตรงตามมาตรฐานคุณภาพ หรือได้คุณภาพตามที่ตลาดต้องการ โดยปฏิบัติตามคำแนะนำที่ถูกต้อง ตั้งแต่การเพาะปลูก จนถึงการเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การบรรจุหีบห่อ และการขนส่งเพื่อจำหน่าย ซึ่งจะทำให้ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการตกค้างของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ตลอดจนเชื้อโรคต่างๆ จึงปลอดภัยในการปฏิบัติงาน และได้ผลผลิตที่ปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค ทั้งสามารถตรวจสอบและสอบทานได้

5.2 โครงการส่งเสริมสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐาน ปี 2555 จังหวัดบุรีรัมย์ หมายถึงกิจกรรมที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 360,000 บาท

5.3 ความคิดเห็นต่อโครงการ หมายถึงการที่เกษตรกรมีทัศนะหรือประมาณการที่เกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐานวัตถุประสงค์ของโครงการ ในประเด็นการได้รับข้อมูลโครงการ การคัดเลือกเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ การอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยี การนำความรู้ไปปฏิบัติของเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การประเมินแปลงเบื้องต้นการตรวจรับรองแปลงเพื่อขอใบ Q และการตลาดและผลตอบแทน

5.4 เกษตรกร หมายถึงเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐาน ปี 2555 ซึ่งเป็นเกษตรกรที่ปลูกพืชผักและไม้ผล

5.5 การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น หมายถึง การดำเนินกิจกรรมให้คำปรึกษาให้ความรู้แก่เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการโดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จากกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรปฏิบัติได้ถูกต้องในการผลิตสินค้าเกษตรตามระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP พืช)

5.6 การตรวจรับรองมาตรฐานแปลง GAP พืช หมายถึง การตรวจรับรองแปลงพืชผักและไม้ผลของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐาน โดยเจ้าหน้าที่

จากกรมวิชาการเป็นผู้ตรวจ เมื่อเกษตรกรผ่านการตรวจรับรอง GAP ตามเกณฑ์ที่กำหนดจะได้รับใบรับรองมาตรฐาน GAP (ใบ Q)

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 สามารถนำผลการวิจัยที่ได้มาเป็นข้อมูลประกอบการวางแผน พัฒนาและปรับปรุงโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นกว่าเดิม

6.2 นำผลการวิจัยที่ได้มาปรับปรุงการดำเนินโครงการ เพื่อให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความมั่นใจต่อผลที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ ทำให้มีแรงจูงใจที่จะดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมีรายได้เพิ่มขึ้น

